

Учитељ, креатор новог бољег света

Образовање учитеља у Јагодини има дугу и сјајну традицију, а датира од 1898. године, када је основана Учитељска школа у том граду. Од самог оснивања, значај Учитељске школе превазилазио је локалне, па и националне оквире. Утемељена на моделу најуспешнијих образовних система у ондашњој Европи (норвешком и шведском) са знаменитим педагогом и визионаром Сретеном Аџићем на челу, ова школа је од почетка свог рада неговала и бранила свој аутентични лик.

Учитељска школа у Јагодини у време оснивања представљала је савремени тип школе са интернатом за ученике и низом нових садржаја који су чинили разноврстан и целовит систем. Понос школе представљао је школски парк са летњим учионицама за држање наставе изван школских зидова, у то време првим у Европи. Парк је био засађен веома ретким дрвем са других климатских подручја тако да је онедавно поново категорисан као ботаничка башта и стављен је под заштиту државе. На факултету се чувају оригинални дневнички записи Сретена Аџића који сведочи о томе да је и краљ Петар 1913. посетио школу и затражио од Аџића саднице ретких лоза за свој парк на Опленцу. Традиција образовања учитеља по најсавременијим европским моделима, није изневерена до данас. А о томе када је, на темељима Учитељске школе и касније Педагошке академије, основан Учитељски факултет, и какви су резултати његовог рада до данас, сазнајемо из разговора са деканом мр Сретком Дивљаном.

– Након укидања педагошких академија у Србији, у Јагодини је 1993. године основан Педагошки факултет на коме се реализују три студијска смера: учитељски смер, смер за васпитаче у предшколским установама и смер за домске васпитаче. Од оснивања до сада, на Факултету је дипломирало око 1 100 студената и одбрањено више десетина специјалистичких, магистарских и докторских радова. Важан резултат досадашњег рада је и то што је Факултет у Јагодини, међу првим факултетима у земљи, не чекајући Закон о високом образовању, започео реформу васпитно-образовног процеса, кроз реформу плана, програма и метода рада, а у складу са савременим европским образовањем. Круцијални значај у овом процесу за Педагошки факултет у Јагодини имао је српско-фински Програм „Корак“ за професионални развој наставника у Србији. Сарађујући у оквиру овог програма са Институтом за педагошка истраживања из Београда, Заводом за вредновање квалитета образовања из Београда, као и Факултетом за примењене науке у образовању из Хелсинкија, једним од најпе-

ферентнијих факултета за образовање наставника у Европи, Педагошки факултет је урадио реформу курикулума основних студија за учитеље укључујући и реформу професионалне праксе.

Које новине је донео нови студијски програм?

– Најзначајнија новина је пружање могућности студентима учитељског смера, по

узору на развијене образовне системе у Европи, да се кроз изборне модуле оспособе за извођење и једног наставног предмета у петом и шестом разреду основне школе, као најосетљивијем периоду у основношколском образовању када се ученици одвајају од учитељице и прелазе на предметну наставу. Истовремено, далеко већи значај придат је професионалној пракси која се сада изводи по интегрисаном моделу који подразумева већу повезаност теоријских знања са практичним радом. Практика се обавља континуирано, током читаве школске године, по јасно дефинисаном плану и програму рада и уз значајно ангажовање и надзор професора ментора.

Да ли ће Педагошки факултет у Јагодини да уведе и мастер и докторске студије, у складу са принципима Болоњске декларације?

– Педагошки факултет је урадио планове и програме мастер студија које су високо оценили стручњаци са партнерског факултета из Хелсинкија. Сада са нестрпљењем очекујемо прве студенте на смеровима Методика наставе српског језика и књижевности, математике, природе и друштва, ликовне културе, физичког васпитања, музичке културе, грађанског васпитања и енглеског језика. Урадили смо и планове и програме докторских студија. Факултет интензивно ради на обезбеђивању свих услова за акредитацију и овог студијског нивоа образовања.

Хоћете ли извесне промене унети и у смерове за васпитаче у предшколским установама и за васпитаче у домовима ученика?

– Ове године значајно смо побољшали студијски програм за васпитаче у предшколским установама, ближе га везујући за конкретне потребе савременог васпитачког рада. Након три године основних академских студија, наши васпитачи моћи ће да наставе своје образовање на мастер студијама и то на смеровима за Грађанско васпитање, Инклузивно образовање, Рано учење енглеског језика и на смеру Креативни рад са децом предшколског узраста. Наш факултет од ове године развија и нови студијски смер за васпитаче за рад у домовима. Тврдили смо се за професионалним про-

грамским sadržajima i ovaj smer načinimo atraktivnim, tako što smo ga vezali za potrebe savremenog rada u domovima različitih profila. I na ovom smeru polaznici ће moći nakon osnovnih trogodišnjih akademskih studija да наставе усавршавање на неколико смерова мастер студија.

Осим добрих наставних програма, има ли Педагошки факултет у Јагодини и остале услове за савремено високо образовање?

- Захваљујући понајвише Програму за професионални развој наставника у Србији, факултет се у протеклих неколико година значајно опремио савременом образовном технологијом у коју је уложено више десетина хиљада евра. Факултет располаже савременим Центром за учење са дванаест компјутера који су уз непрекидну интернет везу намењени самосталном раду студената, кабинетом за информатику са двадесет компјутера за извођење редовне наставе, савременим кабинетом за језике, кабинетом за музичку културу као и опремом за кабине за познавање природе и друштва, настану математике и ликовну културу. Ова опрема нажалост још увек није стављена потпуно у функцију због недостатка простора којим у овом тренутку факултет располаже. Недостатак простора је један од најделикатнијих проблема нашег факултета који је настао услед спорог напредовања у изградњи зграде техничке школе Никола Тесла. Ова школа тренутно користи највећи део простора који припада згради Педагошког факултета.

Факултет располаже великим библиотечким фондом који је у протекле две године значајно додатно обогаћен најреlevantнијом домаћом и светском литературом из свих студијских области. У набавку књига, захваљујући великом ангажовању наших наставника, а уз помоћ програма „Корак“, у овом периоду уложено је преко 10 хиљада евра.

Педагошки факултет у Јагодини препознатљив је у заједници учитељских факултета по изразито развијеним ваннаставним активностима. Које ваннаставне активности истичете као нарочито значајне?

- Активно раде Студентско позориште, Студентски радио, Књижевни клуб, хор и оркестар. Нарочито се поносимо богатим и развијеним активностима наших студената и асистената у оквиру Волонтерског центра чији је један од оснивача Педагошки факултет у Јагодини. Осим тога, Факултет је у неколико последњих година осмислио и организовао већи број семинара намењених професионалном усавршавању учитеља из непосредне наставне праксе. Окупивши релевантне наставнике из земље и иностранства на Факултету су организовани семинари из српског језика и књижевности, енглеског језика, предавања наука у основним школама (Руке у тесту), чиме је по-

чео да остварује идеју о доживотном усавршавању наставника. Од осталих ваннаставних активности, поменуо бих издавачку делатност - Факултет једном годишње издаје Зборник радова, као и „Узданицу“, часопис који је покренут још у доба Мушке учитељске школе.

Да ли, осим сарадње са Факултетом у Хелсинкију, Педагошки факултет негује још неке облике међународне сарадње?

- Факултет активно сарађује са Педагошким факултетима у Баји (Мађарска), Марибору, Скопљу, као и Државним универзитетом у Атини. Професор др Мати Мери, декан Факултета примењених наука у образовању из Хелсинкија, др Аули Тум, доцент на истом факултету, проф. др Марија Цани и др Христо Кехагиас из Атине, Паиви Ахонен и Арто Вахтокари, тим лидери пројекта „Корак“, само су неки од стручњака из иностранства са којима је наш факултет успоставио трајне, како експертске, тако и топле пријатељске везе.

Пошто су прве године образовања детета пресудне за његово даље школовање, шта је, по вашем мишљењу, битно да се промени у садашњем систему основног школовања?

- Оно што је веома важно за целокупно образовање у Србији јесте да коначно ускладимо теорију са праксом. До сада је теорија била важнија од праксе. Оно што је за нас још важније, и на чему инсистирамо приликом образовања будућих учитеља, јесте да морамо дете научити да мисли, да буде произвођач, а не репродуктивна - то је суштина будућег образовања деце у основним школама. Зато смо ми наставу на Факултету прилагодили детету и новим условима живота. Развили смо изузетну комуникацију између студента и професора, тако да студент може да

оцењује професора, а професор студента, и да све то буде транспарентно - нема ништа „у четири ока“, све мора да се покаже. Код писаних задатака, студент може да провери шта је знао а шта не. Ми имамо нови начин оцењивања, који вредније и понашање студената, њихов долазак на наставу, одговоре, дикцију кроз разговор - све је укључено у оцену.

Које особине и степен знања и вештина очекујете од учитеља које школујете на Педагошком факултету у Јагодини?

- Од учитеља који се овде школују, очекујемо пре свега да буде креативан. Јер, без креативног учитеља нема ни доброг детета, и узалуд учитељ има знање, ако не може да га пренесе и да активира дете. Ако не будемо имали креативне учитеље, и даље ћемо имати децу какву сада претежно имамо: да поседују многа, такорећи енциклопедијска знања, а да своја знања не знају да употребе. Ми смо усвојили Боловску декларацију не зато да бисмо имитирали Европу или Финску која нам је много помогла, него да бисмо променили оно

што nije dobro kod nas, Obrazovanje gradi privredu, a ne privreda obrazovanje. Jer, ako formiramo dobre i pametne ljude, koji znaju šta da rade, onda smo mi napravili dobru privrednu i izuzetnu državu. Naše studente učimo da je prosveta i te kako sobitna, jedna od najobitnijih struka, koja stvara dobre i kreativne ljude. Svako se rodi da bude genije, a od nas profesora zavisi kojim putem ćemo krenuti prema detetu. Intelligencija nije najbitnija, a kreativnost se uči, to je nauka oдавно dokazala. Problem dosadašnjih generacija učitelja je što su isticali racionalnu intelligenciju, a zapostavljali emocionalnu intelligenciju, i tako je stvoren nesklad između uma i osećanja. Kada har-

monizujemo te dve sfere, i kada jednak značaj damo razvoju leve i desne hemisfere mozga, imaćemo sjajan svet i dobru budućnost. Ovih dana okončane su pripreme za međunarodni naučni projekat koji se bavi učenjem čitanja, a koji uključuje i saradnju sa evropskim stručnjacima iz oblasti neuraunauke. Istrazivanja koja će biti sprovedena na projektu pokazati načini na koji se u čitanju postiže ne samo fluentnost nego i razumevanje, i razviti nastavne metode bazirane na savremenim dostignućima lingvističke, nauke o književnosti, dizajna softvera i neuraunauke. Učitelji koje mi školujemo, na taj način postaju aktivni kreatori tog novog, boljeg sveta.

Добродошлица за добре идеје

Педагошки факултет из Јагодине има низ специфичности којима се поноси његов колектив, а на првом месту је – позитивна атмосфера, инспиративна за рад и рађање нових, добрих идеја. То примећују сви гости овог Факултета, из земље и иностранства, истиче декан доцент др Виолета Јовановић. А о томе због чега је такав амбијент важан, наша саговорница објашњава:

– Добра атмосфера је важан предуслов за све резултате које смо постигли у последњем периоду. Све што радимо, радимо у стручним тимовима које углавном предводе изузетно амбициозни млади људи који осећају овај Факултет као своју кућу и у њему виде своју будућност. Сви смо у тиму, а омет, свако од нас има простора за личну афирмацију. Наш декан је тако демократизовао односе на Факултету, да је разбијен ustaljeni класични хијерархијски клише. Наравно, хијерархија постоји и поштује се, али се поштују и добре идеје свих чланова колектива. Много је нових и добрих идеја произашло из наших асистентских кругова, и те идеје су увек добродошле. Глад за новим идејама одликује и наше студенте којима смо пружили прилику да бораве на Факултету примењених наука у образовању у Хелсинкију, да прате предавања њихових студената и да уђу у њихове школе. Ми смо прошле године у узвратној посети угостили студенте из Хелсинкија како би и они видели нашу праксу. У тим пријатељским дружењима, имали смо прилику да разменимо искуства и да дођемо до неких нових закључака, тако да су сва добра искуства прошавши кроз призму наших потреба и традиције образовања, уграђена у неке наше младе реформске кораке. Ове године алицирали смо на програму Темпус, са универзитетима у Атени, Хелсинкију и Копру, са Београдским и Нишким универзитетом. Предвиђено је да се, ако будемо добри пројекат, спроведе опсежно истраживање о компетенцијама учитеља у земљама учесницама. Тек на основу оваквих истраживања наставићемо са реформом студијских програма како бисмо били сигурни да ће наш рад произвести она знања и вештине које су заиста неопходне за учитеља.

Савремено образовање суочено је са низом тешкоћа, нарочито због тога што се у нашој земљи недовољно уважавају резултати истраживања у области образовања и егзактних увида у чињенично стање, истиче др Виолета Јовановић.

– Још увек се образовање стратегија и полити-

ка заснивају у великој мери на уверењима, предрасудама и недовољно егзактним параметрима. Не треба образовањем да се бави политика, већ стручњаци. А стручњаци из домена образовања требало би да се више окрену земљама у којима је наука о образовању далеко отишла, и да резултате својих истраживања засноване на савременим научним методама енергичније бране како би преузели лидерску улогу у диктирају стратегије националног образовања. Управо ми желимо да нашег учитеља, на нашем факултету, формирамо као истраживача који ће да преосмишљава своју праксу, да свакодневно креира свој рад не на основу уверења и својих утисака о томе како треба да изгледа настава, већ на основу тога како параметри из његових истраживачких увида говоре – да ли је нешто примерено узрасту, да ли је та метода примерена садржају и слично. Други проблем на који нам живот свакодневно указује је то да је наставничка професија недовољно уважавана у систему високошколског образовања. Значи, наши факултети образују стручњаке за предмет, а не стручњаке за наставу. Родитељи се свакодневно суочавају са незвољном чињеницом да су наши наставници немоћни када наиђу на проблем који није проблем струке – физике, књижевности, хемије – већ је, на пример, резултат конфликтне ситуације у одељењу, када је потребно да се дође на терен развојне и педагошке психологије, педагогије и дидактике. Оно што смо ми научили из међународне сарадње, то је да се и те како много улаже у образовање наставника као посебног професионалног профила који, осим стручног знања из свог матичног предмета, има широка знања која га оспособљавају да ради са човеком – дететом, пубертетлијом, адолесцентом, студентом. С обзиром на то да је наш факултет прерастао у Педагошки факултет, ми ћемо покушати да почнемо да школујемо наставнике који ће преваћи предметну наставу, али ће бити и добри методичари, психолози и добри партнери у процесу учења – каже др Јовановић.

У разговору са њом сазнајемо још једну занимљивост: у Финској је најпопуларније занимање бити учитељ – на конкурс се пријавило 1 000 кандидата за 100 места, а неки годинама чекају да би уписали тај факултет. У њиховој земљи, част је бити учитељ, јер су учитељи велики стручњаци, а политика фаворизује образовање као најважнији сегмент друштвеног живота и као основу развоја друштва у целини.